

وابستگی دانشجویان به شبکه‌های اجتماعی بر اساس متغیرهای جمعیت‌شناختی

لیلا خلیلی*^۱، فائقه محمدی^۲

مطالعات دانش‌شناسی

سال پنجم، شماره ۱۷، زمستان ۹۷، ص ۶۷ تا ۸۷

تاریخ دریافت: ۹۷/۰۸/۰۱

تاریخ پذیرش: ۹۷/۱۰/۱۵

چکیده

هدف این پژوهش مطالعه وابستگی دانشجویان به شبکه‌های اجتماعی با توجه به متغیرهای جمعیت‌شناختی بوده است. این پژوهش از نظر هدف کاربردی و با رویکرد کمی به روش پیمایشی انجام شد. ابزار اندازه‌گیری پژوهش، خرده‌مقیاس اعتیاد به شبکه‌های اجتماعی، از پرسشنامه ارسال و کریک (۲۰۱۳) بود. جامعه آماری پژوهش، ۴۷۷۱ دانشجوی کارشناسی دانشگاه شهید مدنی آذربایجان و نمونه مورد مطالعه ۳۶۸ مورد بود که به روش نمونه‌گیری طبقه‌ای نسبی انتخاب شدند. بر اساس آزمون پیرسون، رابطه بین وابستگی دانشجویان به شبکه‌های اجتماعی و میزان استفاده از اینترنت و شبکه‌های اجتماعی با اطمینان ۹۹ درصد مثبت و معنادار بود. بر اساس آزمون تی مستقل تفاوت معناداری در میانگین وابستگی دانشجویان به شبکه‌های اجتماعی بر حسب نوع اقامت آنان (زندگی با خانواده و خوابگاه) وجود داشت. بر اساس آزمون تحلیل واریانس وابستگی دانشجویان به شبکه‌های اجتماعی بر حسب حوزه تحصیلی با اطمینان ۹۵ درصد معنادار بود. وابستگی دانشجویان به شبکه‌های اجتماعی در حد متوسط بود. دانشجویانی که استفاده روزانه بیشتری از اینترنت و شبکه‌های اجتماعی داشتند، وابستگی بیشتری نیز به این شبکه‌ها نشان دادند. وابستگی دانشجویان به شبکه‌های اجتماعی با سطوح پیشرفت تحصیلی متفاوت، تقریباً مشابه بود. وابستگی به شبکه‌های اجتماعی در میان دانشجویان ساکن در خوابگاه و دانشجویان حوزه علوم انسانی بیشتر بود.

واژه‌های کلیدی: دانشجویان، دانشگاه شهید مدنی آذربایجان، شبکه‌های اجتماعی، وابستگی، متغیرهای جمعیت‌شناختی

۱. * استادیار، گروه علم اطلاعات و دانش‌شناسی، دانشگاه شهید مدنی، آذربایجان، تبریز، ایران

l.khalili@azaruniv.ac.ir

۲. استادیار، گروه علم اطلاعات و دانش‌شناسی، دانشگاه تبریز، تبریز، ایران F_mohammadi@tabrizu.ac.ir

مقدمه

شبکه‌های اجتماعی، به‌عنوان شبکه‌های شخصی (خودخواهانه^۱) که در آن‌ها فرد در مرکز توجه است، شکل گرفتند (باید و الیسون^۲، ۲۰۰۷). از این شبکه‌ها به‌عنوان یک «پدیده مصرف جهانی»^۳ نیز یاد می‌شود که استفاده از آن در سال‌های اخیر افزایش قابل ملاحظه‌ای داشته است (کمپانی نیلسن^۴، ۲۰۰۹). پژوهش در خصوص استفاده و استفاده بیش‌ازحد از شبکه‌های اجتماعی را می‌توان بر اساس نظریه استفاده و رضایتمندی^۵ موردبررسی قرار داد (آیفیندو^۶، ۲۰۱۶). این نظریه رویکردی است برای درک اینکه، افراد چرا و چگونه از رسانه‌ای خاص، برای برآوردن نیازهای خود استفاده می‌کنند (سورین و تانکارد^۷، ۱۹۹۷) و بر آنچه مردم با رسانه انجام می‌دهند، تمرکز دارد (کتز^۸، ۱۹۵۹). بر اساس این نظریه، رسانه به شیوه‌ای هدف‌دار به‌منظور لذت بردن و رضایتمندی استفاده می‌شود (کتز، بلامر و گارویتج^۹، ۱۹۷۴) که از این منظر، شباهت‌هایی با اعتیاد دارد (کاون و ون^{۱۰}، ۲۰۱۰). در این خصوص همچنین می‌توان به تئوری شناخت اجتماعی^{۱۱} که تعامل مداوم و متقابل میان رفتار، عوامل محیطی و فردی را تسهیل می‌کند (باندورا^{۱۲}، ۱۹۸۶)، اشاره کرد. بر اساس این نظریه در حوزه استفاده از شبکه‌های اجتماعی، چگونگی تغییر یک رفتار فردی (مثلاً اعتیاد به شبکه اجتماعی)، چگونگی درک محیط (کاری و شخصی) و چگونگی تعامل با محیط را می‌توان بررسی کرد (مقبل و کوک^{۱۳}، ۲۰۱۸).

1. egocentric
2. Boyd & Ellison
3. global consumer phenomenon
4. The Nielsen Company
5. uses and gratifications theory
6. Ifinedo
7. Severin & Tankard
8. Katz
9. Katz, Blumler & Gurevitch
10. Kwon & Wen
11. social cognitive theory
12. Bandura
13. Moqbel & Kock

اعتیاد یعنی حالتی که در آن شخص به علت روانی یا مصرف مواد شیمیایی و طبیعی، دچار ضعف اراده در کنترل تکرار اعمال خود می‌شود (وست و بروان^۱، ۲۰۱۳). وابستگی^۲ «وضعیت پیوند داشتن با شخص یا چیزی و در وضعیت فرودست بودن نسبت به آن» است (گوردن، ۱۳۸۸). از نظر محققان استفاده بیش از حد از فناوری‌های جدید (به‌ویژه شبکه‌های اجتماعی) ممکن است برای افراد، مخصوصاً جوانان اعتیادآور باشد. افرادی که به استفاده از شبکه‌های اجتماعی معتاد هستند، علائمی مشابه با افرادی که از اعتیاد به مواد یا رفتارهای دیگر رنج می‌برند را تجربه می‌کنند؛ اما برخلاف سایر انواع اعتیاد، هدف درمان در اعتیاد به شبکه‌های مجازی، عدم استفاده کامل نیست؛ بلکه استفاده کنترل‌شده از این شبکه‌ها است (اچبورا و کورال^۳، ۲۰۱۰). اعتیاد به شبکه‌های اجتماعی آنلاین را می‌توان همانند اعتیاد به اینترنت و بازی‌های آنلاین از مصادیق اعتیاد مجازی بشمار آورد.

جامعه رقومی به‌طور فزاینده‌ای به فن‌آوری اطلاعات متکی است که این امر منجر به افزایش چالش‌ها و مشکلات جدیدی می‌شود. انواع رفتارهای انحرافی مانند اعتیاد، خودشیفتگی و فعالیت‌های مخرب که به‌واسطه شبکه‌های اجتماعی ظاهر می‌شوند (کفی و پرز، ۲۰۱۷) از آن جمله‌اند. جوانان با زمینه خودشیفتگی، تمایل بیشتری به صرف وقت در شبکه‌های اجتماعی به شیوه اعتیادآمیز دارند (لاباربرا، پاگیلا و والساویا^۴، ۲۰۰۹). از طرف دیگر، مزایای بالقوه شبکه‌های اجتماعی آنلاین باعث استفاده بیش از حد افراد از این شبکه‌ها می‌شود که این امر به‌نوبه خود، منجر به رفتارهای اعتیادآور می‌گردد (لوی^۵، ۱۹۹۷). در مناطق مختلف دنیا، کاربران شبکه‌های اجتماعی متفاوتی را ترجیح می‌دهند، به‌عنوان مثال به «بادو»^۶ در امریکای لاتین، «ببو»^۷ در بریتانیا (کو، چن و زنگک^۸،

1. West & Brown
2. dependence
3. Echeburua & Corral
4. La Barbera, Paglia, Valsavoia
5. Levy
6. Badoo
7. Bebo
8. Ku, Chen & Zhang

۲۰۱۳) و تلگرام (در زمان انجام این پژوهش) در ایران اشاره کرد (ازلی^۱، ۲۰۱۷)؛ اما بر اساس گزارش «مرکز پژوهش‌پوآ»، (۲۰۱۵) واقعیت غیرقابل تغییر این است که در اکثر نقاط دنیا، جوانان بیش از دیگر گروه‌ها مجذوب شبکه‌های اجتماعی شده‌اند؛ در میان جوانان نیز، استفاده دانشجویان از شبکه‌های به‌طور هشداردهنده‌ای افزایش یافته است (آیفیندو، ۲۰۱۶). با توجه به اینکه مهم‌ترین هدف موردانتظار از دانشجو تحصیل علم و دانش است و در رسیدن به این هدف از یک طرف، خانواده‌ها و دولت، بودجه زیادی را صرف می‌کنند و از طرف دیگر دانشجویان چند سال با ارزش خود را اختصاص می‌دهند؛ بنابراین هر عاملی که مانع رسیدن آنان به هدف باشد، باید شناسایی و مدیریت شود. از جمله این موانع، می‌توان به استفاده بیش‌ازحد دانشجویان از شبکه‌های اجتماعی اشاره کرد. از نظر امامی‌ریزی (۱۳۹۵) صرف زمان بیش‌ازحد در شبکه‌های اجتماعی باعث خستگی و کاهش ساعات مطالعه دانشجویان می‌شود و منجر به کاهش پیشرفت تحصیلی می‌شود. کیان، یعقوبی ملال و ریاحی‌نیا (۱۳۹۴) نیز معتقدند مهم‌ترین اثر منفی صرف زمان زیاد در شبکه‌ها، آسیب‌رسانی به روند تحصیلی است. میرزایی، رحیمی و مرادی (۱۳۹۵) به این نتیجه رسیدند که دانشجویان از شبکه‌های اجتماعی برای تبادل اطلاعات کمتر استفاده می‌کنند. یافته‌های خلیلی (۱۳۹۴) نیز نشان داد که دانشجویان با عملکرد تحصیلی بهتر از شبکه‌های اجتماعی کمتر استفاده می‌کنند. بررسی پیشینه پژوهش نشان داد که پژوهشی‌هایی که منحصراً درباره استفاده بیش‌ازحد از شبکه‌های اجتماعی باشد، محدود است، بنابراین نیاز است وابستگی دانشجویان به شبکه‌های اجتماعی بررسی شده و به تبع آن تمهیدات لازم اتخاذ گردد. این پژوهش قصد دارد وابستگی (استفاده بیش‌ازحد) دانشجویان دانشگاه شهید مدنی آذربایجان به شبکه‌های اجتماعی را با توجه به متغیرهای جمعیتی و آموزشی (جنسیت، بومی/غیربومی، سال ورودی، مقطع تحصیلی، حوزه تحصیلی و معدل) موردبررسی قرار دهد. پژوهش حاضر با ارائه تصویری کلی از وضعیت وابستگی دانشجویان به شبکه‌های اجتماعی، امکان برنامه‌ریزی بهتر برای سازمان‌ها و افراد درگیر با مسائل جوانان را فراهم می‌آورد.

1. Azali
2. Pew research center

سؤال و فرضیه پژوهش در ادامه بیان شده است:

- میزان وابستگی دانشجویان به استفاده از شبکه‌های اجتماعی چقدر است؟
- تفاوت معناداری در میانگین وابستگی دانشجویان به شبکه‌های اجتماعی برحسب متغیرهای جنسیت، نوع اقامت، سال ورودی و حوزه تحصیلی وجود دارد.
- رابطه معناداری میان وابستگی دانشجویان به شبکه‌های اجتماعی و معدل، میزان استفاده از اینترنت و شبکه اجتماعی وجود دارد.

مبانی نظری و مروری بر مطالعات گذشته در ادامه بیان شده است:

زو^۱، (۲۰۱۰) در پژوهشی پیمایشی با عنوان خشنودی، تنهایی، خستگی فراغت و عزت نفس به عنوان پیش‌بین‌های اعتیاد به بازی‌های شبکه‌های اجتماعی و الگوی مورد استفاده در میان دانشجویان چین به این نتیجه رسیدند که مردان احتمالاً بیش از زنان به بازی‌های شبکه‌های اجتماعی وابسته هستند. جان و کایا^۲ (۲۰۱۶) در پژوهش خود با عنوان وابستگی به شبکه‌های اجتماعی و تأثیر آن بر تبلیغات در این شبکه‌ها نشان دادند که آسانی استفاده از شبکه‌های اجتماعی در عادت به این شبکه‌ها به طور معناداری مؤثر است. عادت به استفاده از شبکه‌های اجتماعی در وابستگی روانی به این شبکه‌ها به طور معناداری تأثیر دارد. کاس و گریفترز^۳، (۲۰۱۲) در پژوهشی به روش مرور نظام‌مند با عنوان اعتیاد به بازی‌های اینترنتی به این نتیجه رسید که الگوی استفاده از شبکه‌های اجتماعی با توجه به جنسیت متفاوت است. مردان به طور کلی جمعیتی هستند که بیشتر در معرض خطر ابتلا به اعتیاد به بازی‌های آنلاین قرار دارند. کریک^۴ و همکاران (۲۰۱۵) در یک مطالعه کمی به روش پیمایشی به مطالعه میزان وابستگی به رسانه‌های اجتماعی در میان جوانان ترکیه پرداختند. یافته‌ها نشان داد که افرادی که روزانه بازدید بیشتری از شبکه‌های اجتماعی داشتند و همچنین از اینترنت بیشتر استفاده می‌کردند، اعتیاد بیشتری نیز به شبکه‌های اجتماعی داشتند. همچنین تفاوت معناداری در

1. Zhou
2. Can & Kaya
3. Kuss & Griffiths
4. Kirik

میزان استفاده از شبکه‌های اجتماعی با توجه به جنسیت یافت نشد. وانگ^۱ و همکاران (۲۰۱۵) پژوهشی پیمایشی با عنوان بررسی ویژگی‌های شخصیتی نوجوانان چینی با رفتارهای اعتیادآور مرتبط با اینترنت: تفاوت ویژگی‌های اعتیاد به بازی و اعتیاد به شبکه‌های اجتماعی انجام دادند. بررسی رابطه بین صفات شخصیتی (برونگرایی^۲، روان‌رنجوری^۳، وظیفه‌شناسی^۴، سازگاری^۵ و پذیرندگی^۶) با رفتارهای اعتیادی در سه حوزه (اینترنت، بازی‌های رایانه‌ای و شبکه‌های اجتماعی) بین جوانان نشان داد که روان‌رنجوری بالاتر و وجدان کمتر رابطه معناداری با اعتیاد به اینترنت دارد. وظیفه‌شناسی و وجدان کم رابطه معناداری با اعتیاد به بازی‌های رایانه‌ای دارد. کفی و پرز، (۲۰۱۷) در یک مقاله ارائه شده در دایره المعارف تحلیل شبکه اجتماعی با عنوان طرف تاریک شبکه‌های اجتماعی آنلاین به این جمع‌بندی رسیدند که مطالعه در خصوص وابستگی به شبکه‌های اجتماعی از نیمه سال ۲۰۰۰ مورد توجه پژوهشگران قرار گرفته است. در این مطالعات مباحثی چون نوجوانان، جمعیت‌های شکننده و ضعیف (افراد با وابستگی به شکل‌های دیگر)، تأثیر جنسیت بر وابستگی به شبکه‌های اجتماعی و غیره مورد مطالعه قرار گرفتند. یافته‌های مطالعه پیمایشی مقبل و کوک (۲۰۱۸) با عنوان آشکار کردن بخش تاریک شبکه‌های اجتماعی: پیامدهای شخصی و کاری به وابستگی شبکه‌های اجتماعی نشان دادند که اعتیاد به شبکه‌های اجتماعی عواقب منفی در محیط‌های کاری و شخصی دارد. اعتیاد به شبکه‌های اجتماعی احساسات مثبت را (که باعث افزایش عملکرد و سلامت می‌شود) کاهش می‌دهد. همچنین اعتیاد به شبکه‌ها منجر به حواس پرتی در محیط کار (که یک مانع عملکرد است) می‌شود. هو^۷ و همکاران (۲۰۱۹) در پژوهشی با عنوان اعتیاد به رسانه‌های اجتماعی: تأثیر آن، میانجیگری و مداخله که به روش پیمایشی و شبه تجربی (گروه آزمایش و کنترل) انجام شد به بررسی چهار مؤلفه اعتیاد به

1. Wang
2. extraversion
3. neuroticism
4. conscientiousness
5. agreeableness
6. openness
7. Hou

رسانه‌های اجتماعی، اعتماد به نفس، سلامت روان و عملکرد تحصیلی پرداختند. یافته‌ها نشان داد که سن و جنسیت تأثیر معناداری روی هیچ کدام از چهار مؤلفه نداشت. رابطه بین عملکرد تحصیلی و اعتیاد به رسانه‌های اجتماعی منفی و معنادار بود. همچنین نتایج نشان داد که مداخله در کاهش اعتیاد دانشجویان به رسانه‌های اجتماعی و بهبود سلامت روان و کارآیی آن‌ها مؤثر بوده است.

برات دستجری و صیادی (۱۳۹۱) در پژوهشی پیمایشی رابطه بین استفاده از شبکه‌های اجتماعی بر اعتیاد به اینترنت و افسردگی در دانشجویان دانشگاه‌های پیام نور شهر اصفهان را بررسی کردند. یافته‌ها نشان داد که بین میزان استفاده از شبکه‌های اجتماعی و اعتیاد به اینترنت دانشجویان رابطه معنادار وجود دارد. همچنین اعتیاد به اینترنت در میان دانشجویان گروه‌های علوم پایه کمتر از دانشجویان گروه‌های علوم انسانی و فنی و مهندسی بود. تفاوت معناداری در میزان استفاده از شبکه‌های اجتماعی با توجه به جنسیت وجود نداشت. خدایاری، سعیدی و حسینی، (۱۳۹۳) در پژوهشی پیمایشی با عنوان میزان و نوع استفاده از شبکه‌های اجتماعی مجازی (مطالعه موردی: دانشجویان دانشگاه آزاد مشهد) نشان دادند که تفاوت معناداری در میزان استفاده از شبکه‌های اجتماعی با توجه به جنسیت وجود ندارد. کیان، یعقوبی ملال و ریاحی نیا، (۱۳۹۴) در پژوهش پیمایشی با عنوان واکاوی نقش و کاربرد شبکه‌های اجتماعی مجازی برای دانشجویان نشان دادند که تفاوت معناداری در میزان استفاده از شبکه‌های اجتماعی با توجه به جنسیت وجود ندارد. امامی ریزی (۱۳۹۵) در مطالعه تأثیر استفاده از شبکه‌های اجتماعی بر پیشرفت تحصیلی دانشجویان نشان داد که بین معدل سه گروه دانشجویان (کاربر عادی، کاربر با اعتیاد خفیف و کاربر با اعتیاد شدید به شبکه‌های اجتماعی) تفاوت معناداری وجود دارد. نیز عجم و رضوانی (۱۳۹۵) در مطالعه رابطه میزان استفاده از شبکه‌های اجتماعی با پیشرفت تحصیلی نشان دادند که بین زمان صرف شده و تعداد عضویت در شبکه‌های اجتماعی با پیشرفت تحصیلی دانشجویان رابطه منفی و معنادار وجود دارد. البته پیشرفت تحصیلی دانشجویانی که از این شبکه‌ها برای مقاصد علمی استفاده می‌کردند، بیشتر از دانشجویانی بود که استفاده غیرعلمی از این شبکه‌ها داشتند.

در مجموع بر اساس مطالعات پیشین، گذاران وقت زیاد در شبکه‌های اجتماعی با عناوینی چون استفاده بیش از حد، وابستگی و اعتیاد به شبکه بیان شده است که صرف نظر از عناوین مختلف، از تأثیرات منفی این شبکه‌ها است. از متغیرهای مورداستفاده در پژوهش‌های ذکر شده مواردی چون جنسیت، میزان استفاده از اینترنت و شبکه‌های اجتماعی، معدل و حوزه تحصیلی در مطالعه حاضر نیز مورد قرار می‌گیرد. میزان استفاده از شبکه اجتماعی و اینترنت در وابستگی به آن تأثیر داشت. برخی مطالعات به وجود تفاوت و برخی به عدم وجود تفاوت معنادار در وابستگی به شبکه‌های اجتماعی بر حسب جنسیت اشاره کرده بودند. بین وابستگی به شبکه و معدل دانشجویان نیز رابطه وجود داشت.

روش

این پژوهش کاربردی با رویکرد کمی و به روش پیمایشی انجام شد. ابزار گردآوری داده پرسشنامه بود که در مطالعه حاضر از خرده مقیاس اعتیاد به شبکه‌های اجتماعی، پرسشنامه استاندارد «مقیاس وضعیت شبکه اجتماعی»^۱ طراحی شده به وسیله ارسلان و کریک^۲ (۲۰۱۳) استفاده شد. این خرده مقیاس حاوی ۲۵ سؤال طیف لیکرت پنج گزینه‌ای استفاده شد. سؤال ۲۱، «من دوستان جدیدی در فیس‌بوک و تویتر پیدا می‌کنم» به «من دوستان جدیدی در شبکه‌های اجتماعی پیدا می‌کنم» تغییر یافت. روایی صوری (به دلیل ترجمه شدن) با نظر متخصصان ارزیابی شد. متغیرهای جمعیت‌شناختی و آموزشی پرسشنامه شامل، جنسیت، وضعیت اقامت (بومی و غیربومی)، معدل، سال ورودی، حوزه تحصیلی، زمان روزانه صرف شده در اینترنت و میزان بازدید روزانه از پروفایل شبکه اجتماعی بود. جامعه مورد مطالعه ۴۷۷۱ دانشجوی کارشناسی دانشگاه شهید مدنی آذربایجان بود که بر اساس اطلاعات کسب شده از کارشناسان بخش فناوری اطلاعات دانشگاه، هفتگی ۱/۳ گیگابایت

۱. پرسشنامه حاوی سه خرده مقیاس (اعتیاد، اخلاق و همگرایی) بود که در مجموع ۴۵ درصد واریانس را تعیین می‌کرد. روایی پرسشنامه نیز ۰/۹۳۳ بود.

حجم اینترنت دریافت می‌کنند. کرجسی و مورگان^۱ (۱۹۷۰) برای جامعه ۵۰۰۰ نفری، ۳۵۷ نمونه را توصیه کرده‌اند. نمونه مورد مطالعه پژوهش حاضر ۳۶۸ بود که به روش نمونه‌گیری طبقه‌ای نسبی از سه حوزه علوم انسانی، فنی و مهندسی و علوم و کشاورزی به نسبت تعداد هر طبقه انتخاب شد. گردآوری داده‌ها به صورت مراجعه حضوری از اول آبان ۱۳۹۶ تا پایان آذر ۱۳۹۶ توسط پژوهشگر انجام شد. در تحلیل‌های آماری از آمار توصیفی (تعداد، میانگین و انحراف معیار) و آمار استنباطی (تی مستقل، تحلیل واریانس و همبستگی پیرسون با توجه به توزیع نرمال داده‌ها) برای مطالعه وابستگی دانشجویان به شبکه‌های اجتماعی با توجه به متغیرهای جمعیت‌شناختی و آموزشی استفاده شد.

یافته‌ها

در این بخش نتایج آمار توصیفی و استنباطی در تحلیل وابستگی دانشجویان به شبکه‌های اجتماعی بر حسب متغیرهای جمعیت-شناختی و آموزشی گزارش شده است. پاسخ به سؤال پژوهش: میزان وابستگی دانشجویان به استفاده از شبکه‌های اجتماعی چقدر است؟

جدول ۱، میانگین وابستگی به شبکه‌های اجتماعی بر حسب جنسیت و نوع اقامت را نشان می‌دهد. وابستگی دانشجویان به شبکه‌های اجتماعی با میانگین ۲/۹۶، در حد متوسط است. این میانگین برای دانشجویان دختر و پسر به ترتیب ۲/۹۷ و ۲/۹۳ است. میانگین وابستگی به شبکه‌های اجتماعی بر حسب بومی و غیربومی بودن دانشجویان به ترتیب ۳/۰۷ و ۲/۸۶ است.

جدول ۱. میانگین وابستگی به شبکه‌های اجتماعی بر حسب جنسیت و نوع اقامت

جنسیت	تعداد	میانگین	انحراف معیار	خطای انحراف معیار
زن	۲۴۵	۲/۹۷۵۳	۰/۷۱۵۱۰	۰/۰۴۵۶۹
مرد	۱۲۱	۲/۹۳۰۱	۰/۷۰۱۲۵	۰/۰۶۳۷۵
بومی	۱۷۲	۳/۰۷۸۸	۰/۷۴۷۰۵	۰/۰۵۶۹۶
غیربومی	۱۹۲	۲/۸۶۲۳	۰/۶۵۱۱۵	۰/۰۴۶۹۹

فرضیه اول: تفاوت در میانگین وابستگی به شبکه‌ها برحسب جنسیت، نوع اقامت، سال ورودی و حوزه تحصیلی

جدول ۲، آزمون تی مستقل برای بررسی تفاوت میانگین وابستگی به شبکه برحسب جنسیت است. در تی مستقل، آزمون لون^۱ دارای یک آماره بر اساس تحلیل واریانس و یک سطح معناداری است. مقدار معناداری آزمون لون ۰/۵۸۹ و بزرگ‌تر از ۰/۰۵ است یعنی باید از داده‌های خط اول جدول ۵ (واریانس‌های همگن) استفاده شود (مصرآبادی، ۱۳۹۵). با توجه به معنادار نبودن آزمون لون، (F: ۰/۲۹۳, Sig: ۰/۵۸۹) همگنی واریانس دو گروه تأیید می‌شود. با توجه به آزمون تی مستقل (t = ۰/۵۷۳, Sig: ۰/۵۶۷) تفاوت معناداری در میانگین وابستگی دانشجویان به شبکه‌های اجتماعی برحسب جنسیت مشاهده نمی‌شود.

جدول ۲. آزمون تی مستقل برای تفاوت میانگین وابستگی به شبکه بر اساس جنسیت

تفاوت بافاصله اطمینان ۹۵٪		آزمون تی برای برابری میانگین‌ها					آزمون لون برابری واریانس	
پایین	بالا	خطای انحراف معیار	تفاوت میانگین	$\frac{F}{S}$	درجه آماره آزادی	$\frac{F}{S}$	آماره تحلیل واریانس	
۰/۲۰۰۴۹	-۰/۱۱۰۰۴	۰/۰۷۸۹۵	۰/۰۴۵۲۲	۰/۵۶۷	۳۶۴	۰/۵۷۳	۰/۵۸۹	۰/۲۹۳
۰/۱۹۹۷۱	-۰/۱۰۹۲۶	۰/۰۷۸۴۳	۰/۰۴۵۲۲	۰/۵۶۵	۲۴۳/۳۴۲	۰/۵۷۷		

جدول ۳، آزمون تی مستقل برای تفاوت میانگین وابستگی دانشجویان به شبکه‌های اجتماعی را برحسب اقامت (بومی و غیربومی) است. با معنادار نبودن آزمون لون، (F: ۲/۲۲۳, Sig: ۰/۱۳۷) همگنی واریانس دو گروه تأیید می‌شود. با توجه به نتایج آزمون تی مستقل (t: ۲/۹۵۴, Sig: ۰/۰۰۳) با ۹۹ درصد اطمینان و در سطح معناداری ۰/۰۰۳ تفاوت معناداری بین میانگین وابستگی دو گروه وجود دارد.

جدول ۳. آزمون تی مستقل برای تفاوت میانگین وابستگی به شبکه بر اساس نوع اقامت

تفاوت با اطمینان ۹۵٪		آزمون تی برای برابری میانگین‌ها				آزمون لون برابری واریانس		
بالا	پایین	خطای انحراف معیار	تفاوت میانگین	$\frac{S}{\sqrt{N}}$	درجه آزادی	آماره تی	$\frac{S}{\sqrt{N}}$	آماره تحلیل واریانس
۰/۳۶۰۶۲	۰/۰۷۲۳۶	۰/۰۷۳۲۹	۰/۲۱۶۴۹	۰/۰۰۳	۳۶۲	۲/۹۵۴	۰/۱۳۷	۲/۲۲۳
۰/۳۶۱۷۴	۰/۰۷۱۲۴	۰/۰۷۳۸۴	۰/۲۱۶۴۹	۰/۰۰۴	۳۴۱/۳۹۶	۲/۹۳۲		

از آزمون تحلیل واریانس برای بررسی تفاوت میانگین وابستگی دانشجویان به شبکه‌های اجتماعی بر اساس سال ورودی و حوزه تحصیلی استفاده شد. آزمون لون برای همگنی واریانس گروه‌ها است. سطح معناداری بزرگ‌تر از ۰/۰۵ حاکی از آن است که واریانس گروه‌ها در متغیر وابسته در تمام گروه‌ها تقریباً یکسان است (مصرآبادی، ۱۳۹۵). با توجه به داده‌های جدول ۷، آماره لون برای سال ورودی و حوزه تحصیلی دانشجویان معنادار نیست، لذا واریانس هر دو همگن و تقریباً یکسان است.

جدول ۴. آزمون لون برای همگنی واریانس‌ها

سطح معناداری	درجه آزادی ۲	درجه آزادی ۱	آماره لون	سال ورودی
۰/۰۹۷	۳۶۲	۳	۲/۱۲۵	
۰/۳۶۹	۳۶۵	۲	۰/۹۹۹	حوزه تحصیلی

جدول ۵، آزمون تحلیل واریانس ($F: ۲/۲۹۸, Sig: ۰/۰۷۷$) برای وابستگی به شبکه‌های اجتماعی بر حسب سال ورودی دانشجویان است. نتایج حاکی از عدم وجود تفاوت معنادار در میزان وابستگی به شبکه‌های اجتماعی در میان گروه‌ها است.

جدول ۵. آزمون تحلیل واریانس اعتیاد به شبکه بر اساس سال ورودی

سطح معناداری	مجموع مجذورات	درجه آزادی	میانگین مجموع مجذورات	آماره تحلیل واریانس (F)	مجموع مجذورات
۰/۰۷۷	۲/۲۹۸	۳	۱/۱۴۰	۲/۲۹۸	۳/۴۱۹
			۰/۴۹۶		۱۷۹/۵۵۸
					کل ۱۸۲/۹۷۸

جدول ۶، نتایج آزمون تحلیل واریانس (Sig: ۳/۸۶۵, F: ۰/۰۲۲) برای بررسی میزان وابستگی به شبکه‌های اجتماعی بر اساس حوزه تحصیلی دانشجویان است. با ۹۵ درصد اطمینان و سطح معناداری ۰/۰۲۲ تفاوت معناداری در میزان وابستگی دانشجویان به شبکه‌های اجتماعی در حوزه‌های مورد مطالعه وجود دارد.

جدول ۶. آزمون تحلیل واریانس اعتیاد به شبکه بر اساس حوزه تحصیلی

سطح معناداری	آماره تحلیل واریانس (F)	میانگین مجموع مجذورات	درجه آزادی	مجموع مجذورات	
۰/۰۲۲	۳/۸۶۵	۱/۹۱۱	۲	۳/۸۲۲	بین گروهی
		۰/۴۹۴	۳۶۵	۱۸۰/۴۸۶	درون گروهی
			۳۶۷	۱۸۴/۳۰۸	کل

در صورت رعایت پیش فرض همگنی واریانس‌ها می‌توان از آزمون‌های تعقیبی برای مقایسه جفتی میانگین گروه‌ها استفاده کرد (مصرآبادی، ۱۳۹۵). جدول ۱۰، نتایج آزمون تعقیبی توکی را برای مقایسه جفتی میانگین‌ها نشان می‌دهد. یافته‌ها حاکی از تفاوت میانگین وابستگی دانشجویان به شبکه‌های اجتماعی در سطح ۰/۰۵ در دو حوزه علوم انسانی و فنی مهندسی است.

جدول ۷. آزمون توکی، مقایسه جفتی میانگین وابستگی به شبکه برحسب حوزه تحصیلی

حوزه (I)	حوزه (J)	تفاوت میانگین (I-J)	خطای انحراف معیار	سطح معناداری	کران پایین	کران بالا
علوم انسانی	فنی و مهندسی	۰/۲۲۲۷۵*	۰/۰۸۹۸۷	۰/۰۳۶	۰/۰۱۱۳	۰/۴۳۴۲
علوم انسانی	علوم	۰/۱۸۳۵۴	۰/۰۸۷۹۰	۰/۰۹۴	-۰/۰۲۳۳	۰/۳۹۰۴
فنی و مهندسی	علوم انسانی	-۰/۲۲۲۷۵*	۰/۰۸۹۸۷	۰/۰۳۶	-۰/۴۳۴۲	-۰/۰۱۱۳
فنی و مهندسی	علوم	-۰/۰۳۹۲۰	۰/۰۹۹۷۶	۰/۹۱۸	-۰/۲۷۴۰	۰/۱۹۵۶
علوم انسانی	علوم	۰/۱۸۳۵۴	۰/۰۸۷۹۰	۰/۰۹۴	-۰/۳۹۰۴	۰/۰۲۳۳
علوم فنی و مهندسی	علوم	-۰/۰۳۹۲۰	۰/۰۹۹۷۶	۰/۹۱۸	-۰/۱۹۵۶	۰/۲۷۴۰

*. تفاوت میانگین در سطح ۰/۰۵ معنادار است.

فرضیه دوم: رابطه میان وابستگی به شبکه‌ها با سه متغیر معدل، میزان استفاده از اینترنت و شبکه اجتماعی

رابطه بین وابستگی به شبکه‌های اجتماعی و متغیرهای معدل، میزان استفاده از اینترنت و میزان استفاده روزانه از شبکه‌های اجتماعی در جدول ۱۱، ارائه شده است. با توجه به آزمون همبستگی پیرسون ($r: -0/109, p: 0/107$) علی‌رغم اینکه بین وابستگی دانشجویان به شبکه‌های اجتماعی و معدل آن‌ها رابطه منفی وجود دارد، یعنی با افزایش وابستگی به شبکه‌های اجتماعی، معدل دانشجویان کاهش می‌یابد و بالعکس؛ اما این رابطه از نظر آماری معنادار نیست. بر اساس نتایج آزمون پیرسون ($r: 0/522, p: 0/001$) با اطمینان ۹۹ درصد و سطح معناداری ۰/۰۱ رابطه معناداری بین وابستگی دانشجویان به شبکه‌های اجتماعی و استفاده روزانه از اینترنت وجود دارد. همچنین بر اساس نتایج آزمون پیرسون ($r: 0/369, p: 0/001$) با اطمینان ۹۹ درصد و سطح معناداری ۰/۰۱ رابطه معناداری بین وابستگی دانشجویان به شبکه‌های اجتماعی و استفاده روزانه از شبکه‌های اجتماعی وجود دارد.

اندازه تأثیر برای ضریب همبستگی پیرسون با مقدار ۰/۱ (کوچک) با مقدار ۰/۳ (متوسط) و با مقدار ۰/۵ و بالاتر (بزرگ) ارزیابی می‌شود (کوهن^۱، ۱۹۸۸)؛ با توجه به اینکه مقدار پیرسون در این قسمت بالاتر از ۰/۵ است، لذا اندازه تأثیر آن بزرگ ارزیابی می‌شود. همچنین بر اساس نتایج آزمون پیرسون ($r: 0/369, p: 0/001$) با اطمینان ۹۹ درصد و سطح معناداری ۰/۰۱ رابطه معناداری بین وابستگی دانشجویان به شبکه‌های اجتماعی و استفاده روزانه از شبکه‌های اجتماعی وجود دارد. با توجه به مقدار آزمون پیرسون ۰/۳۶۹ اندازه تأثیر این دو متغیر در سطح متوسط ارزیابی می‌شود.

جدول ۸. همبستگی پیرسون بین وابستگی به شبکه‌های اجتماعی و معدل

استفاده از شبکه	استفاده از اینترنت	معدل	وابستگی به شبکه	ضریب همبستگی	وابستگی به شبکه
۰/۳۶۹**	۰/۵۲۲**	-۰/۱۰۹	۱	ضریب همبستگی	
۰/۰۰۰	۰/۰۰۰	۰/۱۰۷		سطح معناداری	وابستگی به شبکه
۳۶۸	۳۶۸	۲۱۸	۳۶۸	تعداد	

1. Cohen

استفاده از شبکه	استفاده از اینترنت	معدل	وابستگی به شبکه	ضریب همبستگی	معدل
-۰/۱۰۰	-۰/۱۲۳	۱	-۰/۱۰۹	ضریب همبستگی	
۰/۱۴۱	۰/۰۶۹		۰/۱۰۷	سطح معناداری	معدل
تعداد					
۰/۳۴۷**	۱	-۰/۱۲۳	۰/۵۲۲**	ضریب همبستگی	
۰/۰۰۰		۰/۰۶۹	۰/۰۰۰	سطح معناداری	استفاده از اینترنت
۳۶۸	۳۶۸	۲۱۸	۳۶۸	تعداد	
۱	۰/۳۴۷**	-۰/۱۰۰	۰/۳۶۹**	ضریب همبستگی	
	۰/۰۰۰	۰/۱۴۱	۰/۰۰۰	سطح معناداری	استفاده از شبکه
۳۶۸	۳۶۸	۲۱۸	۳۶۸	تعداد	

** همبستگی در سطح ۰/۰۱ معنادار است (دو دامنه)

جدول ۹، تفاوت میانگین استفاده روزانه دانشجویان از اینترنت و شبکه‌های اجتماعی بر حسب جنسیت را نشان می‌دهد. میانگین استفاده از اینترنت برای دانشجویان دختر و پسر به ترتیب ۲/۳۳ و ۲/۳۸ و برای استفاده از شبکه‌های اجتماعی ۱/۳۹ و ۱/۹۱ است. همچنین در مجموع میانگین استفاده از اینترنت ۲/۳۵ (بالا تر از میانگین فرضی ۲) و برای استفاده از شبکه‌های اجتماعی ۱/۵۶ (پایین تر از میانگین فرضی ۲) بود.

جدول ۹. میانگین استفاده روزانه از اینترنت و شبکه‌های اجتماعی بر حسب جنسیت

جنسیت	تعداد	میانگین	انحراف معیار	خطای انحراف
اینترنت زن	۲۴۵	۲/۳۳	۰/۸۷۹	۰/۰۵۶
اینترنت مرد	۱۲۱	۲/۳۸	۰/۹۰۶	۰/۰۸۲
شبکه اجتماعی زن	۲۴۵	۱/۳۹	۱/۰۹۱	۰/۰۷۰
شبکه اجتماعی مرد	۱۲۱	۱/۹۱	۱/۳۰۴	۰/۱۱۹

جدول ۱۰، نتایج آزمون تی مستقل برای استفاده از اینترنت بر حسب جنسیت است. همگنی واریانس دو گروه، به دلیل معنادار نبودن آزمون لون، (F: ۰/۵۲۴, Sig: ۰/۴۷۰) تأیید

می‌شود. با توجه به آزمون تی مستقل ($\text{Sig: } 0/645, t: -0/461$) تفاوت معناداری در میانگین استفاده روزانه دانشجویان از اینترنت بر حسب جنسیت مشاهده نشد.

جدول ۱۰. آزمون تی مستقل برای تفاوت میانگین استفاده از اینترنت بر حسب جنسیت

تفاوت با اطمینان ۹۵٪		آزمون تی برای برابری میانگین‌ها				آزمون لون برابری واریانس		برابری واریانس
پایین	بالا	خطای انحراف معیار	تفاوت میانگین	درجه آزادی	آماره تی	آماره تحلیل واریانس		
-۰/۲۴۰	۰/۱۴۹	۰/۰۹۹	-۰/۰۴۵	۰/۶۴۵	۳۶۴	-۰/۴۶۱	۰/۴۷۰	۰/۵۲۴
-۰/۲۴۲	۰/۱۵۱	۰/۱۰۰	-۰/۰۴۵	۰/۶۴۹	۲۳۲/۷۶۹	-۰/۴۵۶		

جدول ۱۱، نتایج آزمون تی مستقل برای استفاده از شبکه اجتماعی بر حسب جنسیت است. با توجه به معنادار بودن آزمون لون، ($\text{Sig: } 0/000, F: 12/780$) همگنی واریانس دو گروه تأیید نمی‌شود. بر اساس نتایج آزمون تی مستقل ($\text{Sig: } 0/000, F: -3/762$) با ۹۹ درصد اطمینان در سطح ۰/۰۰۱ تفاوت معناداری در میانگین استفاده روزانه دانشجویان از شبکه‌های اجتماعی بر حسب جنسیت مشاهده شد.

جدول ۱۱. آزمون تی مستقل برای استفاده از شبکه اجتماعی بر حسب جنسیت

تفاوت با اطمینان ۹۵٪		آزمون تی برای برابری میانگین‌ها				آزمون لون برابری واریانس		برابری واریانس
پایین	بالا	خطای انحراف معیار	تفاوت میانگین	درجه آزادی	آماره تی	آماره تحلیل واریانس		
-۰/۷۷۲	-۰/۲۶۳	۰/۱۲۹	-۰/۵۱۷	۰/۰۰۰	۳۶۴	-۳/۹۹۴	۰/۰۰۰	۱۲/۷۸۰
-۰/۷۸۸	-۰/۲۴۶	۰/۱۳۸	-۰/۵۱۷	۰/۰۰۰	۲۰۵/۲۵۶	-۳/۷۶۲		

بحث و نتیجه‌گیری و پیشنهادها

با توجه به یافته‌ها می‌توان نتیجه گرفت که دانشجویان تا حدودی به شبکه‌های اجتماعی وابسته هستند و به عبارتی این وابستگی در حد زیاد و خیلی زیاد نیست. اگرچه استفاده بیش از حد از شبکه‌های اجتماعی برای کاربر، ممکن است در اولین روزها و ماه‌های استفاده جذابیت بیشتری داشته باشد، اما با گذشت زمان به دلیل صرف وقت زیاد (اتلاف وقت) در این شبکه‌ها و تکراری شدن آن‌ها، شاید، میزان استفاده منطقی‌تر شود. دانشجویانی که استفاده روزانه بیشتری از اینترنت و شبکه‌های اجتماعی داشتند، وابستگی بیشتری نیز به شبکه‌های اجتماعی نشان دادند. کریک و همکاران (۲۰۱۵)، برات دستجری و صیادی (۱۳۹۱) و کارایسکوس و همکاران (۲۰۱۰) نیز به نتایج مشابهی رسیدند. در مطالعه حاضر، علی‌رغم وجود تفاوت در میانگین وابستگی دانشجویان به شبکه‌های اجتماعی بین دانشجویان دختر و پسر، این تفاوت از نظر آماری معنادار نبود؛ به عبارتی وابستگی دانشجویان دختر و پسر به شبکه‌های اجتماعی تقریباً مشابه بود. اگرچه میزان استفاده روزانه دانشجویان پسر از اینترنت و شبکه‌های اجتماعی، در مجموع بیشتر از دانشجویان دختر بود، اما وابستگی دانشجویان دختر به شبکه‌های اجتماعی کمی بیشتر از پسرها بود. تفاوت مشاهده‌شده در میانگین استفاده روزانه از اینترنت بین دانشجویان دختر و پسر معنادار نبود؛ درحالی‌که میانگین استفاده روزانه دانشجویان پسر از شبکه‌های اجتماعی به‌طور معناداری از دختران بیشتر بود. برخلاف پژوهش حاضر، تعدادی از مطالعات (برات دستجری و صیادی، ۱۳۹۱؛ خدایاری، سعیدی و حسینی، ۱۳۹۳؛ کیان، یعقوبی ملال و ریاحی نیا، ۱۳۹۴؛ کریک و همکاران، ۲۰۱۵) به عدم وجود تفاوت معنادار در میزان استفاده از شبکه‌های اجتماعی اشاره کرده‌اند. این تفاوت در یافته‌ها، احتمالاً ناشی از عواملی چون گسترش استفاده از شبکه‌های اجتماعی از طریق تلفن‌های همراه هوشمند، افزایش سرعت اینترنت، افزایش قابلیت‌های شبکه‌های اجتماعی در گذر زمان باشد. همچنین عواملی چون بافت جامعه مورد مطالعه، زمان و ابزار سنجش نیز می‌تواند در این خصوص تأثیرگذار باشد. وابستگی دانشجویان بومی به شبکه‌های اجتماعی به‌طور معناداری بیشتر از دانشجویان غیربومی بود. درحالی‌که انتظار

می‌رفت دانشجویان غیربومی که در خوابگاه اقامت دارند، وقت بیشتری را در شبکه‌های اجتماعی به منظور ارتباط با خانواده و سرگرمی صرف کنند. احتمالاً دانشجویان غیربومی به دلیل اینکه مسئولیت انجام امور روزمره را بر عهده دارند، فرصت کمتری برای صرف وقت در این شبکه‌ها دارند. همچنین اختصاص فقط ۱/۳ گیگابایت حجم اینترنت به صورت هفتگی به دانشجویان و شاید عدم تمایل دانشجو به صرف بودجه برای خرید حجم، در عدم استفاده بیش از حد از شبکه‌های اجتماعی بی‌تأثیر نباشد. در وابستگی دانشجویان سال‌های اول تا چهارم به شبکه‌های اجتماعی تفاوت آماری معناداری وجود نداشت. در این مطالعه با فرض اینکه سن دانشجویان هر ورودی تقریباً مشابه است، لذا، متغیر سن بررسی نشده است. دانشجویان حوزه علوم انسانی وابستگی بیشتر و دانشجویان فنی و مهندسی وابستگی کمتری به شبکه‌های اجتماعی داشتند. برات دستجری و صیادی (۱۳۹۱) نیز همسو با مطالعه حاضر وابستگی دانشجویان به اینترنت در میان گروه‌های علوم انسانی بیشتر بود؛ البته در مطالعه اخیر برخلاف پژوهش حاضر، گروه‌های فنی و مهندسی نیز وابستگی بیشتری به اینترنت داشتند و وابستگی در میان گروه‌های علوم کمتر بود. این تفاوت احتمالاً ناشی از پدیده مورد بررسی (اینترنت)، ابزار اندازه‌گیری، عامل زمان و نمونه باشد. با وجود رابطه بین وابستگی دانشجویان به شبکه‌های اجتماعی و معدل آن‌ها، این رابطه از نظر آماری معنادار نیست؛ رابطه منفی بین این دو متغیر، یعنی با افزایش وابستگی دانشجویان به این شبکه‌ها، معدل آن‌ها کاهش یافته و با کاهش وابستگی، معدل افزایش می‌یابد؛ از این رابطه غیر معنادار می‌توان نتیجه گرفت که تفاوتی در وابستگی دانشجویان با معدل‌های مختلف وجود ندارد؛ به عبارت دیگر دانشجویان با وضعیت تحصیلی خوب در وابستگی به شبکه‌های اجتماعی تقریباً مشابه دانشجویان با وضعیت تحصیلی پایین‌تر هستند. در این مطالعه جهت رابطه بین استفاده روزانه از اینترنت و شبکه‌های اجتماعی با معدل دانشجویان همسو با یافته‌های خلیلی (۱۳۹۴) منفی بود اما این رابطه برخلاف یافته‌های خلیلی (۱۳۹۴) معنادار نبود؛ این تفاوت در یافته‌ها می‌تواند ناشی از فراگیر شدن بیشتر استفاده از رسانه‌های جدید در سال‌های اخیر باشد. همسو با مطالعه حاضر، در یافته‌های هو و همکاران (۲۰۱۹) رابطه منفی بین وابستگی به شبکه‌های اجتماعی و عملکرد تحصیلی وجود داشت، اما برخلاف مطالعه حاضر این رابطه معنادار بود.

جذابیت‌های کاذب شبکه‌های اجتماعی باعث استفاده بیش‌ازحد از این شبکه‌ها شده و این امر می‌تواند منجر به تداخل در زندگی روزمره و انجام وظایف تحصیلی دانشجویان شود. از طرف دیگر، دسترسی به اطلاعات با دامنه وسیع و عمق کم در شبکه‌های اجتماعی می‌تواند آنان را به تفکر سطحی سوق دهد؛ بنابراین استفاده از شبکه‌های اجتماعی نیازمند تعادل در استفاده است. با توجه به یافته‌های این پژوهش، دانشجویان وابستگی زیاد و خیلی زیادی به شبکه نداشتند، لذا آن‌ها می‌توانند با مدیریت زمان و استفاده هدفمند از این رسانه، از فرصت‌های فراهم‌شده در این شبکه‌ها بهره ببرند. کتابخانه‌ها و سایر نهادهای مرتبط با دانشجویان نیز می‌توانند با استفاده از ظرفیت‌های شبکه‌های اجتماعی، به معرفی و ارائه خدمات خود از طریق این رسانه‌ها اقدام کنند و گامی مؤثر در سوق دادن دانشجو به استفاده بهینه از این رسانه بردارند.

منابع

- امامی ریزی، کبری. (۱۳۹۵). تأثیر استفاده از شبکه‌های اجتماعی مجازی بر پیشرفت تحصیلی دانشجویان. *راهنمای آموزش در علوم پزشکی*، ۹ (۳)، ۲۱۳-۲۰۶.
- برات دستجردی، نگین و صیادی، سمیه. (۱۳۹۱). بررسی رابطه بین استفاده از شبکه‌های اجتماعی بر اعتیاد به اینترنت و افسردگی در دانشجویان دانشگاه‌های پیام نور شهر اصفهان. *مجله تحقیقات علوم رفتاری*، ۱۰ (۵)، ۳۴۱-۳۳۲.
- خدایاری، کلثوم، دانشور حسینی، فاطمه و سعیدی، حمیده (۱۳۹۳). میزان و نوع استفاده از شبکه‌های اجتماعی مجازی (مطالعه موردی: دانشجویان دانشگاه آزاد مشهد). *پژوهش‌های ارتباطی*، ۲۱ (۷۷)، ۱۶۷-۱۹۲.
- خلیلی، لیلا. (۱۳۹۴). استفاده دانشجویان از شبکه‌های اجتماعی. *تعامل انسان و اطلاعات*، ۲ (۱)، ۷۳-۵۹.
- عجم، علی اکبر و رضوانی، ابوالقاسم. (۱۳۹۵). رابطه‌ی میزان استفاده از شبکه‌های اجتماعی مجازی با پیشرفت تحصیلی و اعتماد در روابط بین فردی دانشجویان دانشگاه علوم پزشکی بیرجند. *مجله توسعه آموزش در علوم پزشکی*، ۹ (۲۴)، ۳۳-۴۳.

کیان، مرجان، یعقوبی ملال، نیما و ریاحی‌نیا، نصرت. (۱۳۹۴). واکاوی نقش و کاربرد شبکه‌های اجتماعی مجازی برای دانشجویان. *فن‌آوری آموزش و یادگیری*، ۱(۳)،

۶۹-۸۸.

گوردن، مارشال. (۱۹۹۸). *فرهنگ جامعه‌شناسی*. ترجمه حمیرا مشیرزاده. (۱۳۸۸). تهران:

میزان.

مصرآبادی، جواد. (۱۳۹۵). *کاربست آمار استنباطی در علوم رفتاری*. تبریز: دانشگاه شهید

مدنی آذربایجان.

میرزایی، مریم، رحیمی، صالح و مرادی، محمود. (۱۳۹۵). بررسی نقش شبکه‌های اجتماعی

در تبادلات علمی (مطالعه موردی دانشجویان تحصیلات تکمیلی دانشگاه

رازی). *فصلنامه کتابداری و اطلاع‌رسانی*، ۱۹(۱)، ۱۰۸-۱۳۰.

References

- Arslan, A., & Kırık, A. M. (2013). Validity and reliability study of the social networking status scale. *Journal of ONERI*, 10(40), 223-231.
- Azali, M. (2017). Infographic: Telegram Usage Statistics in Iran. Available online on March, 6 2018 at: <http://techrasa.com/2017/09/06/infographic-telegram-usage-statistics-in-iran/>
- Bandura, A., and National Inst of Mental Health. (1986). *Prentice-Hall series in social learning theory. Social foundations of thought and action: A social cognitive theory*. Englewood Cliffs, NJ: Prentice-Hall.
- Boyd, D. M. & Ellison, N. B. (2007). Social Network Sites: Definition, History, and Scholarship. *Journal of Computer-Mediated Communication*, 13, 210-230. doi:10.1111/j.1083-6101.2007.00393.x
- Can, L. & Kaya, N. (2016). Social networking sites addiction and the effect of attitude towards social network advertising. *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, 235, 484-492.
- Cohen, J. (1988). *Statistical power analysis for the behavioral sciences*. 2nd ed. Hillsdale, NJ: Erlbaum.
- Echeburua, E. & de Corral, P. (2010). Addiction to new technologies and to online social networking in young people: A new challenge. *Adicciones*, 22, 91-95.
- Hou, Y., Xiong, D., Jiang, T., Song, L., & Wang, Q. (2019). Social media addiction: Its impact, mediation, and intervention. *Cyberpsychology: Journal of Psychosocial Research on Cyberspace*, 13(1), doi.org/10.5817/CP2019-1-4

- Ifinedo, P. (2016). Applying uses and gratifications theory and social influence processes to understand students' pervasive adoption of social networking sites: Perspectives from the Americas. *International Journal of Information Management*, 36(2), 192-206.
- Katz, E., Blumler, J. & Gurevitch, M. (1974). Uses of mass communications by the individual. In *Mass Communication Research: Major Issues and Future Directions*, 11-35. Davidson, W., Yu, F., Eds.; Praeger: New York, NY, USA.
- Katz, E. (1959). *Mass Communications Research and the Study of Popular Culture: An Editorial Note on a Possible Future for this Journal*. Departmental Papers (ASC): 1-6.
- Kefi, H. & Perez, C. (2017). Dark Side of Online Social Networks: Technical, Managerial, and Behavioral Perspectives. In *Encyclopedia of Social Network Analysis and Mining*, 1-22. R. Alhajj and J. Rokne, Eds. New York, NY: Springer New York.
- Kirik, A. M., Arslan, A., Cetinkaya, A. & Gul, M. (2015). A quantitative research on the level of social media addiction among young people in Turkey. *International Journal of Science Culture and Sport (IntJSCS)*, 3(3), 108-122.
- Krejcie, R. V., & Morgan, D. W. (1970). Determining sample size for research activities. *Education and Psychological Measurement*, 30, 607-610.
- Ku, Y. C., Chen, R. & Zhang, H., (2013). Why do users continue using social networking sites? An exploratory study of members in the United States and Taiwan. *Information & Management*, 50(7), 571-581.
- Kuss, D. J. & Griffiths, M. D. (2012). Internet gaming addiction: A systematic review of empirical research. *International Journal of Mental Health and Addiction*, 10(2), 278-296.
- Kwon, O. & Wen, Y. (2010). An empirical study of the factors affecting social network service use. *Comput. Hum. Behav*, 26, 254-263.
- La Barbera, D., La Paglia, F. & Valsavoia, R. (2009). Social network and addiction. *Cyberpsychol. Behav*, 12, 628-629.
- Levy, P. (1997). *Collective Intelligence: Mankind's Emerging World in Cyberspace*; Perseus: Cambridge, MA, USA.
- Moqbel, M. & Kock, N., (2018). Unveiling the dark side of social networking sites: Personal and work-related consequences of social networking site addiction. *Information & Management*, 55(1), 109-119.
- The Nielsen Company. (2009). *Global Faces and Networked Places*. The Nielsen Company: New York, NY, USA. Available online at: http://blog.nielsen.com/nielsenwire/wp-content/uploads/2009/03/nielsen_globalfaces_mar09.pdf accessed on 18 August 2011.
- Pew Research Center (2015). Social networking fact sheet. Available online at: <http://www.pewinternet.org/fact-sheets/social-networking-fact-sheet/>

- Severin, W. & Tankard, J. (1997). *Communication theories: Origins, methods, and uses in the mass media*. Longman.
- Wang, C.-W., Ho, R. T., Chan, C. L., & Tse, S. (2015). Exploring personality characteristics of Chinese adolescents with internet-related addictive behaviors: Trait differences for gaming addiction and social networking addiction. *Addictive behaviors*, 42, 32-35.
- West, R. & Brown, J., (2013). *Theory of addiction*. John Wiley & Sons. (google book).
- Zhou, SX. (2010). *Gratifications, loneliness, leisure boredom and self-esteem as predictors of SNS-game addiction and usage pattern among Chinese college students*. MS Thesis, Chinese University of Hong Kong, Hong Kong, China.